

Výuka ČJL na 2. st. ZŠ v mezipředmětových souvislostech

Růžena Písková

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY, FPE, ZČU Plzeň

DiDAi2!

Didaktické impulsy 2

Ostrava 5. 10. 2019

Činitelé vzdělávacího procesu

- 1) **Žák** (jeho očekávání, zájmy, motivace, sociální zázemí, předpoklady pro studium)
- 2) **Učitel** (jeho zájem o žáka, o společnost, o vlastní odborný, metodický a osobnostní rozvoj, snaha předat žákovi poznatky, učební strategie, a především lásku k vědě)
- 3) **Vzdělávací systém** (jeho požadavky, priority, zpracování kurikula, reakce na potřeby společnosti, kontrolní funkce)

Důraz na 3 S ve výuce

Co by měla mít výuka, aby reflektovala potřeby žáka, učitele i vzdělávacího systému?

- **Smysl:** Vzdělávací proces by měl být smysluplný pro žáka i pro učitele. Když vědí, proč (se) učí, dosahují mnohem lepších výsledků.
- **System:** Vzdělávací proces by měl pracovat s jednotlivými informacemi, rozvíjet vědomosti, dovednosti, postoje a strategie tak, aby systematicky připravoval žáky na proces samostatného celoživotního vzdělávání.
- **Souvislosti:** Vzdělávací proces by měl ukazovat svět kolem nás v reálných souvislostech. Absolvent by měl dokázat vidět a aktivně hledat vzájemné vztahy mezi jednotlivými informacemi, propojovat znalosti z různých oborů do funkčního celku.

Jak zajistíme, aby výuka žákům dávala smysl?

Tím, že se dozvíme co nejvíc o jejich světě, zájmech, motivaci, hrdinech, životní realitě.

Kdo je jejich největší vzor (hrdina)? Kdo má vliv na to, jaké zastávají názory? Co čtou? Jakou poslouchají hudbu? Po čem touží a čeho se bojí? Co ovlivňuje jejich myšlení, emoce a postoje? Čím je formován jejich charakter a vztah k práci, k lidem a k sobě samému?

Čím pevněji propojíme vzdělávací systém se světem žáků, najdeme styčné body, ukážeme žákům, proč se učí to, co se učí, k čemu je to dobré v jejich konkrétní situaci, tím snáze přijímají nové poznatky, vědomosti, formují své postoje a názory.

Jak zajistíme, aby výuka byla systematická?

Tím, že ji **dobře naplánujeme, rozvrhneme učivo tak, aby na sebe logicky navazovalo.**

Na 2. st. ZŠ máme výhodu v tom, že výstupy z RVP nejsou rozdělené podle jednotlivých ročníků, ale odrážejí to, co by měl žák umět na konci 9. třídy. To nám dává možnost **naplánuvat výuku** tak, abychom pokryli vzdělávací cíle **v co největší návaznosti a v logických vztazích.**

(srov. RVP ZV str. 15): „*RVP ZV umožňuje propojení (integraci) vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů. Integrace vzdělávacího obsahu musí respektovat logiku výstavby jednotlivých vzdělávacích oborů. Základní podmínkou funkční integrace je kvalifikovaný učitel. Záměrem je to, aby učitelé při tvorbě ŠVP vzájemně spolupracovali, propojovali vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělávání.*“

Jak zajistíme, aby výuka probíhala v souvislostech?

- 1) **Provážeme jednotlivé vzdělávací oblasti předmětu ČJL** (např. když probíráme ve slohu popis (postavy, budovy, krajiny), současně v mluvnici probereme přídavná jména a zároveň se v literatuře věnujeme ztvárnění popisu v uměleckých dílech. Přičemž všechny tři oblasti lze zahrnout do jedné vyučovací jednotky).
- 2) **Provážeme výuku češtiny s výukou dalších předmětů.** Najdeme-li společná témata, domluvíme se na společném zpracování, na hodnocení napříč předměty, motivace našich žáků k práci se znásobí.

Platí: **Čím větší publikum, tím větší je zodpovědnost žáků za vlastní práci a jejich motivace podat co nejlepší výkon** (je třeba zveřejňovat práci žáků, postarat se, aby byla vidět a sloužila ostatním, nebyla jen zavřená v sešitech (např. školní web, stránky čtenářského klubu, e-twinning, google učebna / disk, otevřené vzdělávací portály apod.)

Co nám pomůže, abychom uplatnili 3 S ve výuce?

- **RVP, ŠVP** (případně standardy výuky, budou-li kvalitně zpracované)
- **Kvalitní tematický plán** (vezmeme v úvahu možnosti propojení témat v rámci ČJL i mezi předměty)
- **Vlastní invence** při přípravě atraktivních výukových materiálů
- **Vhodné učebnice** (v souladu s RVP a současně oslovující žáky, nabízející systematickou výuku v souvislostech)
- **Možnosti z vnějších zdrojů** (výukové portály, materiály ke stažení, aplikace...)
- **Spolupráce s dalšími češtináři a s kolegy**, kteří vyučují ostatní předměty

Příklady možností propojené výuky s oporou v RVP

ČJ – AJ: *CJ-9-4-02 napíše jednoduché texty týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat V 6. třídě probíráme zájmena, včetně zájmena „svůj“.* Lze vytvořit cvičení na doplňování přivlastňovacích zájmen a jejich vhodný překlad do češtiny.

ČJ – Ma: *M-9-2-01 vyhledává, vyhodnocuje a zpracovává data*

Formu zpracovaných dat volíme podle aktuálně probíraných slohových útvarů ve všech ročnících (zpráva, výpisky, referát, multimediální prezentace, úvaha...).

ČJ – D: *D-9-8-04 prokáže základní orientaci v problémech současného světa*

Formu zpracovaných dat volíme podle aktuálně probíraných slohových útvarů ve všech ročnících (myšlenková mapa, výtah, referát, multimediální prezentace, úvaha...).

ČJ – TV: *TV-9-03-07 zpracuje naměřená data a informace o pohybových aktivitách a podílí se na jejich prezentaci*

Formu zpracovaných dat volíme podle aktuálně probíraných slohových útvarů ve všech ročnících (výklad, multimediální prezentace, úvaha...).

Čj – PČ: *Sestaví podle návodu, náčrtu, plánu, jednoduchého programu daný model*

Realizujeme při probírání popisu pracovního postupu v 6. či 9. třídě.

ČJ – HV: *uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i při mluvním projevu v běžném životě*

Realizujeme při komunikační výchově (hlasová hygiena, dýchání, frázování, postoj, funkce bránice při tvorbě rázu a ovládnání síly hlasu apod.)

Závěrem

Je-li **výuka smysluplná, systematická a propojená v souvislostech**, vnímají žáci češtinu nejen jako **školní předmět**, ale zároveň (a především) jako **efektivní nástroj** svého (celoživotního) vzdělávání a komunikace ve všech oborech.

Přijetí tohoto přístupu k výuce a k žákům za vlastní však spočívá v něčem mnohem důležitějším, než je RVP či metodické poučky didaktiků. Slovy Anny Hogenové:

„Prapodstatou vztahu učitel-žák je láska, učitel musí mít ty děti rád. Jinak to nejde. A mít lásku k tomu, co učí.“

Použité zdroje

- 1) *Rámcový vzdělávací program pro ZŠ.* cit. dne 30. 9. 2019, dostupné [online] z: www.nuv.cz
- 2) Polanská, J. *Škola učí sebeprosazení, člověk je lidským zdrojem posuzovaným z hlediska tržního přínosu, říká filozofka Anna Hogenová.* cit. dne 29. 9. 2019, dostupné [online] z: <https://www.rodicevitani.cz>
- 3) Šebesta K., Šormová K., Synková P., Králíková A., Marek A. *Čítanka 6 – Nová generace.* Fraus, Plzeň 2016

